

Fornyings-, administrasjons- og
kirkedepartementet
Postboks 8004 Dep
0030 Oslo

1. oktober 2010.

e-post: postmottak@fad.dep.no

Vår ref: 542/lovgivning

Høring – forslag om endringer i gravferdsloven og kirkeloven

Human-Etisk Forbund viser til departementets høringsbrev og høringsnotat av 30.06.2010 med forslag om endringer i gravferdsloven og kirkeloven, og takker for muligheten til å delta i høringen.

Generelt

Vi vil uttrykke vår tilfredshet med at departementet foreslår flere gode revideringer i det fremlagte høringsnotatet. Dette gjelder forhold som for eksempel endring av navnet kirkegård til fellesbetegnelsen gravlund, bedre tilrettelegging for ulike praktiske behov på gravlundene, forlenget frist for kremering og gravlegging, bedre regler for religiøse seremonier på felles gravlund, poengtering av at gravferden skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn, og at det foreslås harmonisering mellom kirkeloven og barneloven.

Våre synspunkter berører i hovedsak forhold av livssynsmessig karakter. I tillegg til departementets høringspunkter tar vi også opp andre forhold i gravferdsloven og kirkeloven som vi mener bør drøftes med tanke på endring.

Vi hadde håpet at Gjønnnesutvalgets forslag til endret plassering av forvaltningsansvaret for gravferd hadde blitt fulgt opp, og vi er skuffet over at slik endring ikke foreslås. Vi er skeptiske til om Den norske kirke v/kirkelig fellesråd vil og kan ivareta minoritetenes særskilte behov ved gravferd og vi viser i den forbindelse til utredningen "Livsfaseriter" fra Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn hvor utfordringer knyttet til gravferd er grundig gjennomgått.

Følgende høringsuttalelse fra Øygarden kyrkjelege Fellesråd anskueliggjør hvorfor dette er viktig:

"Den viktigaste problemstillinga bak saka er frå vårt synspunkt utan tvil følgende: Lat oss ikkje kasta ut den kristne arven i landet vårt for i staden å ta i bruk ein uklar nøytralitet (sitat frå leiar i kyrkjebladet). Det vert for enkelt og for lite gjennomtenkt og la juristar og politikarar komme opp med "nøytralitet" som svar på "multikulti"-problematikken. Dette vil kunne føra til at me legg til rette for at den kristne arven til Noreg kan verta kasta ut til fordel for mangfoldet"

Vi ber departementet merke seg slike høringsuttalelser som eksempler på hvordan majoriteten som lokal gravferdsforvalter forholder seg til andre tros- og livssynssamfunns tradisjoner, behov og medlemmer.

Human-Etisk Forbunds kommentarer til foreslåtte endringer i Gravferdsloven:

Gravferdsloven § 1. Hvor gravlegging skal skje

Overskrift: Grunnleggende bestemmelser

- Gravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn.

Human-Etisk Forbund støtter fullt ut denne grunnleggende bestemmelsen. En slik grunnleggende bestemmelse vil påvirke pårørende og andre involverte i gravferden til å sørge for gravferd i tråd med avdødes ønsker eller uttalte livssyn, og dermed medvirke til at gravferden skjer på en verdig måte. Det betyr også at kommunene må legge bedre til rette med hensyn til egnede seremonirom (se side 5 i dette høringsbrevet.)

Gravferdsloven § 4. Anlegg m.v. av gravlund og krematorium

Ved anlegging/regulering/planlegging og bygging av gravlunder og tekniske bygg bør kommunen være det naturlige kompetansested og ikke bispedømmerådet. Dette er et godt eksempel på behovet for å rydde i roller og oppgaver ved å endre forvaltningsansvaret og eiendomsretten til gravlunder.

Gravferdsloven § 5 Vigsling av kirkegård (Seremoni på gravlund)

Av respekt for rett til lik tilgang til felles gravfelt bør innvielse eller vigsling skje for hver enkelt gravplass under selve gravferden eller på et annet tidspunkt og ikke for hele gravlundene. Gravlundene skal være for alle, uavhengig av tro eller livssyn. Det er derfor viktig at alle føler seg som rettmessige brukere, og seremonier som gjennomføres for hele gravlundene eller større felt vil kunne føles som ekskluderende for en del av brukerne.

Det må tydeliggjøres at slike innvielses-/seremonielle handlinger ikke har noen juridiske eller forvaltningsmessige konsekvenser.

Gravferdsloven § 10. Kremasjon og § 12. Frist for gravlegging

Både gravferdsbyråer og Human-Etisk Forbund har i lang tid arbeidet for en endring av 8-dagers regelen og er derfor tilfreds med at departementet foreslår utvidelse til 14 dager. I praksis ser vi ikke nødvendigheten av å låse fristen til kun 14 dager, den kan gjerne forlenges ytterligere. Endringen er nødvendig for å sikre de ulike familiene den nødvendige og ønskede fleksibilitet med hensyn til den følelsesmessige og praktiske forberedelse i å arrangere gravferden.

Den tekniske utviklingen med tilgjengelige kjølerom gjør forlenget tid uproblematisk.

Gravferdsloven § 13. Unntak fra reglene om frist for kremasjon og gravlegging.

For religions- og livssynsminoriteter vil en klage kunne være knyttet nettopp til behovet for endret frist av religiøse eller livssynsmessige årsaker. Avgjørelser etter denne paragrafen må derfor kunne påklages til en nøytral instans som for eksempel Fylkesmannen. Kirkelig fellesråd bør ikke være endelig avgjørelsesmyndighet i en klagesak.

Gravferdsloven § 20 Privat gravsted og spredning av aske

Det er Fylkesmannen som gir tillatelse til askespredning innenfor sitt geografiske myndighetsområde.

Vi får henvendelser fra familier som viser at de ulike fylkesmannskontorene tolker/praktiser dette regelverket ulikt og at pårørende dermed blir forskjellsbehandlet. Det må sørges for at Fylkesmennene har klare retningslinjer for hvordan de skal vurdere søknader om askespredning. Dette er spesielt viktig i saker hvor Fylkesmennene utøver myndighet i tilgrensende, geografiske områder, for eksempel på ulike sider av en fjord eller ulike deler av et elveløp.

Gravferdsloven § 23 Forvaltningsansvar

I departementets høringsnotat foreslås det at lokal gravferdsforvaltning skal innby stedets virksomme tros- og livssynssamfunn til møter for å drøfte hvordan tros- og livssynssamfunnenes ulike behov ved gravferd kan ivaretas.

Tros- og livssynssamfunnenes behov bør ikke settes i fokus i en slik sammenheng. Det må være innbyggernes ulike behov ved gravferd som skal ivaretas. Det er den som har gravferdsretten som har ansvaret for gravferden. Tros- eller livssynssamfunn yter kun ønsket bistand.

Inviterte parter til det årlige drøftingsmøtet må være representative for alle innbyggerne uavhengig av trostilhørighet. Hvorvidt tros- eller livssynsorganisasjoner er virksomme på stedet bør ikke være avgjørende. Det som bør være avgjørende er hvem som på en god måte kan representere den aktuelle befolkningen.

Endringer i kirkeloven:

Kirkeloven § 3. Tilhørighet og medlemskap

Harmonisering med barneloven:

Vi er enig i at det må foretas en harmonisering med barneloven i kirkeloven og at § 3 nr. 4 andre ledd siste punktum bør oppheves.

En harmonisering bør også gjennomføres når det gjelder livssynsmessig myndighetsalder. Myndighetsalder for eget valg av livssyn er 15 år, men i kirkeloven regnes udøpte barn som kirketilhørende helt til fylte 18 år. Tilhørigordningen er i seg selv problematisk, ikke minst fordi tilhørighet til Den norske kirke registreres

uavhengig av foreldrenes ønske. De får heller ikke kjennskap til registreringen. Dette kompliseres ytterligere ved at de tilhørige i dag ikke tas ut av kirkeregisteret før fylte

18 år. Ved 18 års alder har en del ungdom tatt et livssynsvalg og meldt seg inn i tros- eller livssynssamfunn. Flere av disse opplever å stå som dobbeltmedlemmer fordi de står registrert i tilhørigeregisteret.

Kirkeloven § 29 Krav om medlemskap m.v.

Det foreslås å endre kirkeloven ved å innføre en hjemmel for å kunne kreve barneomsorgsattest (politiattest).

Krav politiattest fra dem som skal jobbe med barn og ungdom er et viktig element i arbeidet med å beskytte mindreårige mot overgrep. En endring i kirkeloven vil være et nødvendig, men ikke et tilstrekkelig skritt fordi kirkeloven bare regulerer forhold knyttet til Den norske kirke. Vi foreslår at departementet også vurderer behovet for endringer i lovgivningen som regulerer andre tros- og livssynssamfunn.

Lovbestemmelser og forhold som ikke er tatt med i høringsnotatet, men som Human-Etisk Forbund mener bør inkluderes i samme revidering:

Gravferdsloven § 23 Forvaltningsansvar

At gravferdsforvaltningen skal være en kommunal oppgave bør være et første og bærende element i gravferdsloven. Dette vil også være i samsvar med Gjønnesutvalgets innstilling i 2007. For minoriteter kan det oppleves krenkende å måtte henvende seg til representanter for et spesielt trossamfunn med spørsmål om og saksbehandling av gravferdssaker. Dagens forvaltningsordning, med utøvers institusjonelle tilhørighet i en bestemt religion, er problematisk sett i forhold til kravene om livssynsmessig likeverd og likestilling. Forvaltningen burde legges til kommunene, som representerer hele befolkningen, og kommunene har dessuten god kompetanse og ressurser som kan benyttes også på gravlundene.

Vi foreslår at det fremmes forslag om et kommunalt gravforvaltningsansvar med fylkesmannsembetet som ankeinstans.

Eiendomsrett over gravlundene

Statskirkens kirkegårder og gravlund oppfattes tradisjonelt som offentlig eiendom. De eies i dag av Kirkelig fellesråd v/soknet (menigheten). Det er imidlertid uklart om soknet/menigheten igjen eies av staten gjennom statskirken. Dette vil kunne bli et stridstema når det eventuelt gjennomføres et reelt skille mellom stat og kirke.

Det er meget spesielt dersom det offentlige ikke har eierskap til våre gravlunder (kirkegårder). Dersom eiendomsretten ligger til Den norske kirke innebærer det at tros- og livssynsminoriteter og alle de som ikke er medlem av noe tros- eller livssynssamfunn, til sammen ca en femtedel av befolkningen, må gravlegges på en gravlund eiet av et trossamfunn (Den norske kirke). Dette står i klar kontrast til vektleggingen av myndighetenes ansvar for gravferd og lovgivningen som gjelder for gjennomføringen.

Tilrettelegging av seremonirom for alle

Kirkeloven § 21 beskriver den forpliktelsen kommunen har til å bygge ny kirke. Kommunen må selv finansiere byggingen og gjennom oppføring av nye kirker får Den norske kirke egne seremonilokaler.

Det bør lovfestes en tilsvarende forpliktelse for kommunen til å oppføre eller legge til rette for seremonirom for øvrige innbyggere. Dette kan gjøre ved å etablere egnede livssynsnøytrale seremonilokaler som alle kan bruke. Dette vil innebære likestilling av alle, uavhengig av livssynsmessig tilhørighet. Det legges det opp til en slik forpliktelse i stat-kirkeforliket mellom partiene på Stortinget av 10/4.2008.

Alternativt bør kommunenes plikt til å oppføre kirkebygg tas ut av kirkeloven. Dette vil gjøre det mulig for kommunene å ta hensyn til det reelle behovet for seremonilokaler, og selv kunne prioritere kirkebygg eller annet egnet seremonilokale etter kommunenes behov.

Gravferdsloven § 2 Krav til kirkegårder

Det bør være et eget tilbud om Navnet minnelund på hver gravlund (kirkegård). Dette bør komme i tillegg til egne felt for urnegraver og anonyme graver. På disse minnelundene kan settes opp et felles minnesmerke/bauta for påfesting av skilt med navn og årstall over avdøde. Flere gravlunder har dette som tilbud i dag, og det bør inngå som obligatorisk tilbud på alle gravlunder.

I gravferdsloven bør det dessuten presiseres at felles minnesmerker på felles gravlundsfelter (anonyme graver, barnefostergraver, andre typer fellesgraver) skal ha livssynsnøytral utforming og symbolikk slik at hensynet til tros- og livssynsminoriteter ivaretas.

Med vennlig hilsen

Kristin Mile
generalsekretær

Vinjar Tufte
seniorrådgiver - gravferd